

TIIVISTELMÄ

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman tekeminen perustuu lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2022 §6). Kaupungin on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Yhtenä työvälineenä näiden asioiden seurannassa toimii vuosittainen hyvinvointikertomus. Kertomuksessa kootaan yhteen eri tietolähteistä saatavaa tietoa kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista.

Paremmiin voiva Nurmeks -hyvinvointisuunnitelmassa 2022-2025 on asetettu hyvinvoinnille ja terveydelle tavoitteita sekä määritelty tuloksia hyvinvoinnin lisäämiseksi Nurmeksessa. Se toimii velvoittavana asiakirjana kaupungin hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyölle. Hyvinvointisuunnitelma pohjautuu kuntastrategiaan.

Tämä asiakirja on Nurmeks kaupungin vuosittainen hyvinvointia kuvaava raportti. Laajempi hyvinvointikertomus on laadittu valtuustokaudelle 2022-2025. Nurmeks kaupungin vuoden 2023 raportti kuvaa tiivistetysti kaupungin asettamien tavoitteiden toteutumista TEAviisarin, HYTE-kertoimen sekä kaupungin hyvinvointisuunnitelman tulosten ja asetettujen tavoitteiden pohjalta.

Monet hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet ovat edenneet vuoden 2023 aikana.

JOHDANTO

Nurmeks on elinvoimainen pohjoiskarjalainen kaupunki. Kaupungin asukasluku vuoden 2023 lopussa oli noin 9 100 asukasta. Kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on hyvinvointilautakunnan alaista toimintaa, jota johtaa hyvinvointijohtaja. Nurmeks kaupungilla ei tällä hetkellä toimi hyvinvointityötä koordinoivaa hyvinvointikoordinaattoria, joka vastaisi laajasti kaupungissa tehtävästä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Nurmeks kaupungin hyvinvointityöstä vastaa jokainen Nurmeks kaupungin organisaation jäsen. Kaikkien tehtävät vaikuttavat suorasti tai epäsuorasti kaupunkilaisten elämään ja sen laatuun.

Vuoden 2023 haasteeksi nousivat hyvinvointialueen ja kaupungin taloudellinen tilanne, minkä seurauksena Nurmeksessakin ryhdyttiin pohtimaan keinoja palvelujen säilyttämiseksi kaupungin alueella. Tulevaisuuden riskinä on nähty mm. Valtimon terveysaseman lakkauttaminen ja huoli hoitoon pääsystä Nurmeks terveysasemalla. Vaikka riskit eivät ole vielä toteutuneet, on niihin kuitenkin valmistauduttava sekä pohdittava, miten palvelujen siirtyminen muualle maakuntaan saadaan estettyä, ja Nurmeksessa säilyisivät hyvät sekä hyvinvoinnin, että terveyden edistämisen ja ylläpitämisen palvelut.

Yhteistyö Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ja kaupungin välillä on ollut tiivistä vuoden 2023 aikana: perhekeskustyö, ehkäisevä päihdetyö, kohtaamispaikkatoiminta, mielenterveystyö sekä muu terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on jatkunut moniammatillisessa yhteistyössä. Nurmeks kaupungilla ja hyvinvointialueella on monipuolisia yhteistyöverkostoja, joiden toimintaan kaupunki on osallistunut aktiivisesti. Palvelujen siirtyessä verkkoon on varmistettava, että erityisesti ikäihmiset saavat riittävästi tukea digitaalisten palvelujen käyttöön. Samalla tulee tehostaa kaupungin, hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden keskinäistä viestintää.

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2023

Kunnilla ja hyvinvointialueilla on yhteiset asukkaat ja paljon asukkaiden palveluihin liittyviä yhteistyötarpeita. Vuoden 2023 aikana Nurmeksens kaupungin ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen yhteistyötä on jatkettu aiempien vuosien tapaan. Toimintaympäristössä ei ole tapahtunut vuoden 2023 aikana suuria muutoksia.

Nurmeksens TEAviisariin pääsee tutustumaan osoitteessa: [Tulokset - TEAviisari - Terveysten edistämisen vertailutietojärjestelmä](#)

Kaupungin itse tuottamien hyvinvointipalvelujen osalta Nurmeksens pyrkii tarjoamaan palveluita eri-ikäisille kuntalaisille. Eri-ikäisille suunnattuja vapaa-ajan aktiviteetteja on laajasti saatavilla, ja palveluita on tuotu myös paremmin saavutettaviksi käytössä olleilla seniorien ePassilla ja juniorikortilla. Vuonna 2023 päätettiin mm. järjestää avoimelle päiväkodille uudet tilat Kauppalantalosta. Nurmeksens kaupunki tukee Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisyhdistysten toimintaa tarjoamalla maksutta käyttöön kaupungin tiloja. Lisäksi kaupunki on antanut tilojaan käyttöön maksutta moniin tapahtumiin, jotka on suunnattu lapsiperheille, tai ovat kolmannen sektorin järjestämiä. Tällä tavoin pyritään tukemaan perheiden arjessa jaksamista ja tapahtumien järjestämisen mahdollisuuksia.

Kulttuuripalveluissa tehdään laadukasta työtä kunnan kokoon suhteutettuna, ja palvelutarjonta on monipuolista erilaisten konserttien, esitysten ja muun vuoden aikana järjestettävän ohjelman aikana. Kuitenkin TEAviisariens osalta kulttuurin pisteet jäävät maltillisiksi, sillä henkilöstöresurssit ovat rajalliset. Esim. hoivakotiyhteistyö ja kulttuurikaveritoiminnan kehittäminen vaativat resursseja, joita ei ole ollut.

ELY:n tilastojen mukaan työttömyysaste ja pitkäaikaistyöttömyys olivat Pohjois-Karjalan maakunnassa selvästi muuta maata korkeampia. Nurmeksenssa työttömyys oli vuoden 2023 lopussa 12,6%. Tuloksen perusteella Nurmeksenssa tulisi vahvistaa ehkäiseviä keinoja työttömyyden hoidossa, jotta saataisiin pienennettyä nuorten syrjäytymisriskiä ja pitkäaikaistyöttömyyttä. Kaupungin nuorisotoimen palvelujen kehittäminen ja resurssien varmistaminen on tärkeää. Kokonaisvaltaista perheiden tukemista lasten ja nuorten kasvua tukevassa työssä tulee tehdä tiiviillä, verkostomaisella työotteella kaupungin ja hyvinvointialueen välillä. Tätä työtä edistäisi esim. hyvinvointikoordinaattorin palkkaaminen vastaamaan kaupungin ja hyvinvointialueen välisestä moniammatillisesta työstä sekä viemään määrätietoisesti eteenpäin kaupunkiorganisaation hyvinvointityön kehittämistä. Lisäksi kaupunkiorganisaation tulisi vastata järjestelmällisesti ja aukottomasti TEAviisarin kyselyihin, sillä vastaamatta jättäminen leikkaa kaupungille myönnettäviä valtionosuuksia.

Yli 65- ja yli 75-vuotiaiden osuus Nurmeksens väestöstä on edelleen kasvussa. Tämän vuoksi kaupungin on kehitettävä omia ikäihmisten palvelujaan hyvinvointialueen palvelujen rinnalle. Ennaltaehkäisevien palvelujen järjestäminen on yksi kaupungin ydintehtävistä. Vaikka kolmannen sektorin toimijat, kuten yhdistykset ja seurakunta, ovat tärkeitä kumppaneita, ei kuntalaisten toimintakyvyn ylläpitämistä voi jättää pelkästään näiden toimijoiden varaan.

Kaupunki tukee ikääntyneiden hyvinvointia ja palvelujen käyttöä monin tavoin. Seniorien ePassi on merkittävä työkalu, joka mahdollistaa liikunta- ja kulttuuripalvelujen käytön. Haja-asutusalueiden ikäihmisten liikkumista puolestaan helpottaa Katuri-kyytipalvelu, joka tukee asumista taajaman ulkopuolella. Jatkossa kaupungin tulisi panostaa entistä enemmän omien ennaltaehkäisevien palvelujen tuottamiseen ja niiden vaikuttavuuden mittaamiseen. Näin voitaisiin tukea yksilöiden hyvinvointia ja vähentää yleisten terveydenhuoltopalvelujen tarvetta.

Nurmeksens kaupunki on panostanut kuntalaisten osallisuuden vahvistamiseen monin tavoin. Kun kuntalaiset pääsevät vaikuttamaan kaupungin asioihin myös muuten kuin äänestämällä, se vahvistaa tunnetta aidosta vaikuttamismahdollisuudesta omassa kotikaupungissa.

Vuonna 2023 kaupungissa toimi useita aktiivisia vaikuttamisryhmiä:

- Vanhus- ja vammaisneuvostot
- Nuorisovaltuusto
- Nuorten monialainen ohjaus- ja palveluverkosto
- Romanityöryhmä
- Oppilashuollon ohjausryhmä
- Yhdistysten yhteistyöryhmä
- Liikuntaseurojen ryhmä
- Perhekeskusverkosto
- Kotouttamisen monialainen työryhmä

Nämä työryhmät toimivat tärkeinä keskustelufoorumeina kaupungin ja eri väestöryhmien välillä. Niiden kautta kehitetään kunnan ja järjestöjen välistä yhteistyötä sekä etsitään uusia tapoja vaikuttaa kaupungin toimintaan ja palveluihin.

Kaupungin tulee jatkossa vahvistaa kuntalaisten osallisuutta ja lisätä heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa kaupungin toimintaan. On tärkeää ottaa kuntalaiset mukaan palvelujen ja toiminnan kehittämiseen esimerkiksi järjestämällä säännöllisesti asukaskyselyjä, kuulemistilaisuuksia ja yhteiskehittämisen työpajoja. Kun kuntalaiset kokevat voivansa vaikuttaa oman kaupunkinsa asioihin, se vahvistaa yhdenvertaisuuden tunnetta ja lisää sitä kautta hyvinvointia.

Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen vuonna 2023

Asukkaiden terveyttä edistävät elintavat paranevat

Toimenpide	Mittari
Kouluruokailun kehittäminen	Ei syö koululounasta viitenä päivänä viikossa, % 8.-9. luokkalaisista
Monipuolisen liikkumisen edistäminen ja myönteisen liikkumisilmapiirin luominen	Vähintään tunnin päivässä liikkuvat Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain hyvinvointikertomuksessa Junioripassin ja seniorei e-passin käyttö
Kouluissa ohjataan oppilaita osallistaen terveellisiin elintapoihin niin, että oppilaiden terveyttä edistävät elintavat paranevat	Tea-pistemäärä Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdotusta tai ahdistelua vuoden aikana (%), Lihavuuden yleisyys (%), hampaiden harjaus kaksi kertaa päivässä (%)
Tuetaan työikäisten työkykyä ja työskennellään työhyvinvoinnin eteen niin, että kansanterveysairauksia ja elintapahaasteita ennaltaehkäistään	Sairastuvuusindeksi (Ikävakioitu) Seurataan tyytyväisyyttä Työterveysshuoltoon Kyllä/Ei
Päihderiskeistä tiedottaminen ja päihteiden käyttöön liittyviin asenteisiin vaikuttaminen kaikissa ikäryhmissä, päihteidenkäytön vähentäminen	Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % 8. ja 9. luokan oppilaista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista % 8. ja 9. luokan oppilaista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista Ehkäisevän päihdetyön-toimenpideohjelma laaditaan Kyllä/Ei

Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn tulokset Nurmeksessa osoittavat vaihtelevaa kehitystä aiempiin vuosiin verrattuna. Myönteistä kehitystä on tapahtunut erityisesti tupakoinnin vähenemisessä ja kouluruokailun osallistumisasteessa. Huolta herättävät ylipainon lisääntyminen, oppilaiden heikentynyt kokemus terveydentilastaan ja liikunta-aktiivisuuden lasku.

Peruskoulussa kouluruokailun osalta 40,4 % 8.–9.-luokkalaisista ilmoitti, ettei syö koululounasta päivittäin, mikä ylittää maan keskiarvon (38 %). Koulukyselyraportin mukaan Nurmeksessä kouluruokailussa on tapahtunut hienoista kehitystä, mutta lisätoimenpiteille on edelleen tarvetta oppilaiden ruokailutottumusten parantamiseksi ja päivittäisen koululounaan houkuttelevuuden lisäämiseksi.

Peruskoulut saivat kiitosta erityisesti ulkoliikuntapaikkojen käytettävyydestä ja pitkistä liikuntavälitunneista, jotka arvioitiin erinomaisiksi. Kuitenkin monipuolisen koulussa tapahtuvan liikunnan edistämisenä nähtiin laskua, mikä edellyttää toimenpiteitä, jotta oppilaiden liikkumisaktiivisuus voidaan säilyttää ja jopa lisätä sitä tulevina vuosina. Kehittämiskohteiksi TEAvisarien perusteella on tunnistettu erityisesti sisäliikuntatilojen tehokkaampi hyödyntäminen, koulumatkaliikunnan aktivointi sekä liikunnassa vertaisohjaajien koulutus, joka tukisi oppilaiden omaehtoista ja yhteisöllistä liikkumista. Liikunnan vähäisyys voi näkyä myös nousseena koululaisten terveydentilan kokemisena keskinkertaisena (+66,49 % vrt. 2019) tai huonona sekä ylipainon lisääntymisenä nuorten keskuudessa (+19,44 % vrt. 2019).

Suun terveys nousi esiin merkittävänä kehittämisalueena, sillä 38 % 4.–5.-luokkalaisista ja 35,6 % 8.–9.-luokkalaisista harjaa hampaat harvemmin kuin suosituksen mukaiset kaksi kertaa päivässä. Tulos on valtakunnallisesti huonompi, ja se korostaa tarvetta suun terveydenedistämistoimien lisäämiselle nuorten arjessa.

Tupakointi oli 8.–9.-luokkalaisten keskuudessa vähäistä, vain 1,9 % ilmoitti tupakoivansa, mikä on huomattavasti maan keskiarvoa (5 %) alhaisempi. Rahapelaamista ei vuoden 2023 tulosten perusteella tapahdu ollenkaan Nurmeksessä nuorten keskuudessa. Tämä on myönteinen tulos nuorten terveydentiloiden kannalta.

Lukion ja ammatillisen oppilaitoksen osalta on huomattavissa samankaltaisia yleistrendejä. Ylipaino on nousussa molemmissa ryhmissä vuodesta 2021. Päihteiden käyttö on pysynyt aiemman 2019 kyselyvuoden kaltaisena. Noin 6,5 % kyselyyn vastanneista on ilmoittanut kokeilleensa laittomia huumeita ja noin 15 % lukiolaisista sekä noin 26 % ammatillisen oppilaitoksen oppilaista on kertonut olleensa tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa. Läheisten ystävien puute on suurempaa lukiossa (16,4 %) kuin ammatillisessa oppilaitoksessa (6,7 %).

Positiivisina asioina tupakointi on vähentynyt, ja koululounaan syöneiden määrä on lisääntynyt molemmissa ryhmissä.

Asukkaiden osallisuuden kokeminen lisääntyä ja yksinäisyyden kokeminen vähenee

Toimenpiteet	Mittarit
Laajennetaan kulttuuripalveluiden käyttäjäkuntaa, niin että kulttuurin hyvinvointivaikutukset laajenevat	Kulttuuripalvelujen toimenpideohjelma kyllä/ei Yhteistyössä nuorten kanssa järjestetään kerran vuodessa tapahtuma kyllä/ei
Tuetaan ja kehitetään eri ikäisten kohtaamispaikkatoimintaa	Kohtaamispaikkatoimintaa järjestetään Kuntalaisten Talolla ja Nurmes-talolla, sekä kannustetaan matalankynnyksen toiminnan järjestämiseen haja-asutusalueella kyllä/ei
Luodaan uusia asiakaslähtöisiä palveluiden kehittämisen malleja mm. yhteistyöryhmien, kehittämisfoorumien palveluotoilun, asiakasraatien ym. avulla.	Tuntee itsensä yksinäiseksi, % Tulomuuttajien palveluihin tyytyväisyyskysely toteutetaan kyllä/ ei Yhteisöllisen oppilashuoltotyön ryhmissä on opiskelijaedustus käytössä kyllä/ei. Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulun tasolla Perhekeskustoiminta käynnissä koko Nurmeksen alueella kyllä/ei
Toteutetaan osallisuuskoulutusta	Osallisuuskoulutus on lisännyt koulutukseen osallistujien valmiuksia toteuttaa asukasosallisuutta lisääviä toimenpiteitä kunnassa kyllä/ei
Erytisryhmien riittävät toimintakyvyn edistämistoimet ja mahdollisuudet ylläpitää toimintakykyä otetaan huomioon kulttuuritarjonnassa sekä harrastusmahdollisuuksissa	Mahdollisuudet osallistua palvelujen suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen ovat lisääntyneet kyllä/ei Vaikuttamistoimielimiä kuullaan kyllä/ei

Kulttuurin toimenpideohjelma on ollut valmiina. Kulttuurityössä nuorten osallistuminen ja heidän omat ideansa olivat vahvasti esillä, kun nuorten konsertin suunnittelu aloitettiin. Yhteistyössä tarjotaan nuorille mahdollisuus vaikuttaa tapahtuman sisältöön ja ilmeeseen. Konsertti toteutetaan vuonna 2024 kaupungin ja nuorten yhteistyössä.

Kohtaamispaikoissa ja matalan kynnyksen palveluissa vuonna 2023 jäi toteuttamatta kirjastoauton yhteyteen suunniteltu kohtaamispaikkatoiminta. Kirjastoauto olisi tarjonnut paikan matalan kynnyksen toiminnalle, mutta suunnitelma ei valitettavasti edennyt toteutusvaiheeseen, ja haja-asutusalueiden matalan kynnyksen toiminta jäi näin ollen käynnistymättä. Kuntalaisten Talon kohtaamispaikka on ollut avoinna vuoden 2023 ajan. Avoin päiväkotitoimi lapsiperheiden ja heidän läheisten kohtaamispaikkana Nurmeksen keskustassa.

Oppilashuollon työryhmissä opiskelijaedustus on Valtimon koululla, Porokylän koululla ja Nurmeksen lukiossa. Oppilashuollon moniammatillinen ohjausryhmä kokoontuu säännöllisesti lukuvuoden aikana. Oppilaiden poissaoloja on seurattu koulukohtaisesti, mutta laajempaa seurantaa ja raportointia kaivattaisiin koulujen tasolla TEAvisarin tietojen raportoinnissa.

Osallisuuskoulutuksia ei järjestetty kuntalaisille, mikä jää tärkeäksi kehitysalueeksi tulevaisuudessa, jotta kuntalaisten ääni voidaan huomioida päätöksenteossa paremmin. Kaupungille olisi syytä laatia osallisuussuunnitelma seuraavalla valtuustokaudella.

Perhekeskustoiminta on aloitettu Nurmeksen kaupungin alueella vuonna 2023 ja jatkuu vuonna 2024. Erytisryhmille on toiminut neuvostoja, joissa on osallistuttu erityisryhmien palvelujen suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen kaupungin toiminnassa.

Kaupungin, kuntalaisten ja yhteisöjen yhteistyö vahvistuu

Toimenpiteet	Mittarit
Kaikki hallintokunnat/ päättäjät ja virkamiehet jalkautuvat teemaltoihiin kuntalaisten tavattavaksi	Teemailtoja toteutetaan kyllä/ei Vaikuttamistoimielimien huomioiminen suunnittelussa ja kehittämisessä kyllä/ei.
Kehitetään järjestö-kuntayhteistyötä ja tuetaan yhdistysten ja yhteisöjen toimintaa mm. myöntämällä avustuksia, tarjoamalla toimintatiloja, tukemalla Nurmeksien yhdistysten yhteistyöryhmän toimintaa, päivittämällä järjestö-kuntayhteistyön asiakirjaa sekä järjestämällä järjestötapaamisia	Järjestöillat 2 kertaa/vuodessa kyllä/ei Yhteistyössä on vuosittain 50 eri yhteisöä Ammattilaisten foorumeissa on monialaista edustavuutta kyllä/ei.

Vuonna 2023 Nurmeksessa panostettiin kuntalaisten osallistamiseen ja järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön monin tavoin. Erilaisia teemailtoja järjestettiin kuntalaisille eri kaupungin toimialojen toimesta, mikä tarjosi kuntalaisille mahdollisuuden kuulla kaupungin suunnitelmista ja osallistua yhteisiin keskusteluihin eri teemoista. Näihin iltoihin pyrittiin sisällyttämään eri näkökulmia kuntalaisten tarpeiden ja toiveiden huomioimiseksi. Näiden lisäksi kaupunki osallistui erilaisiin yleisötapahtumiin, joissa pääsi tapaamaan viranhaltijoita.

Järjestöyhteistyö oli aktiivista, ja vuoden aikana järjestettiin kaksi erillistä järjestöiltaa, joihin saatiin tavoitteen mukaisesti mukaan 50 eri yhteisöä. Vahva järjestökentän läsnäolo osoittaa, että alueella on monipuolinen ja aktiivinen yhteisö, joka tekee yhteistyötä kaupungin kanssa. Kaupunki tukee järjestöjen toimintaa eri tavoin, esimerkiksi avustustoiminnan kautta, mikä on monille järjestöille merkittävä tuki toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi. Lisäksi kaupunki tarjoaa toimintatiloja järjestöille ja osallistuu niiden kanssa yhteistyöryhmätoimintaan, mikä auttaa paikallisyhteisöjä saavuttamaan omia tavoitteitaan ja vahvistaa kaupungin ja järjestöjen välistä yhteistyötä.

Vuonna 2023 aloitettiin myös järjestökuntayhteistyöasiakirjan päivittäminen. Asiakirja ohjaa ja vahvistaa kaupungin ja järjestöjen yhteistyötä sekä asettaa tavoitteet sille, kuinka järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä kehitetään ja koordinoidaan tulevaisuudessa. Järjestökuntayhteistyöasiakirjan päivittäminen on tarkoitus saada loppuun vuonna 2024.

Tuetaan työuran alkamista, jatkumista ja työssä pysymistä

Toimenpiteet	Mittarit
Lisätään monilukutaitoa syrjäytymisen ehkäisemiseksi	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä Monilukutaitoa kehitetään
Tartutaan nuorisotyöttömyyden vähentämiseen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa niin, että erilaisia työmahdollisuuksia tarjotaan nuorille.	Nuorisotyöttömät % 18-24-vuotiaasta työvoimasta Kesätyöseteleiden määrä Kesäyrittäjäseteleiden määrä Tet-jaksot koulun ulkopuolella toteutuu lähes kokonaan kyllä/ei
Koulutustarjontaa lisää mahdollisuuksia opintopolkuihin	Kesäyliopiston etäkoulutustarjontaa laajenee kyllä/ei Oppisopimuskoulutuspaikkoja tarjotaan Nurmeksessa
Huolehditaan työnhakijan työnhakuvalmiuksista, niin että vajaakuntoisuus, terveydelliset ja psykososiaaliset ongelmat eivät vaikeuta työllistymistä	Vaikeasti työllistyvät, rakennetyöttömyys, % 15-64-vuotiaista Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet, % 25-64 -vuotiaista Työttömien terveystarkastukset toteutuvat kyllä/ei Perehdytysopas- ja jaksot aktiivisessa käytössä kyllä/ei

Kirjastopalvelut ja perusopetus ovat tärkeässä roolissa monilukutaidon kehittämisessä. Kirjastopalveluiden kautta toteutetut toimenpiteet tukivat lasten ja nuorten monilukutaitoa, mikä on keskeinen taito nykyajan tiedon tulkitsemisessä ja ymmärtämisessä. Koulujen ja päiväkotien vierailut kirjastoon toteutuivat vuoden aikana ja toivat kirjaston palvelut sekä aineistot lähelle nuorimpia kuntalaisia, tukien koululaisten lukutaidon ja tiedonhankinnan taitojen kehitystä.

Koulutus ja työelämään tutustuminen jatkuivat vuoden aikana totuttuun tapaan. Oppilaiden työelämään tutustumisjaksot eli TET-jaksot toteutuivat pääasiassa koulun ulkopuolella, mikä tarjosi oppilaille mahdollisuuden tutustua käytännön työelämään erilaisissa yrityksissä ja organisaatioissa. Kesätyöseteleitä jaettiin jälleen edellisten vuosien tapaan, mikä auttoi nuoria pääsemään kesätöihin ja hankkimaan työelämäkokemusta. Kesäyliopiston toimintaa ei järjestetä Nurmeksien kaupungin alueella, mutta Nurmeksien lukiolla on yhteistyösopimus Itä-Suomen yliopiston kanssa, jotta lukio-opiskelijat voivat suorittaa yliopisto-opintoja lukion aikana. Oppisopimuspaikkoja käytettiin erityisesti toisen asteen opiskelijoiden tukena painottuen yrityssectorille, missä oppilaat saivat käytännön osaamista ja työelämätaitoja.

Työllisyyspalvelut-kokonaisuudessa TE-toimisto vastasi edelleen rakennetyöttömyyden ja pitkäaikastyöttömien palveluista, mutta työllisyyden hoitoon liittyvissä palveluissa tehtiin yhteistyötä kaupungin ja hyvinvointialueen välillä. Kuntouttava työtoiminta siirtyi hyvinvointialueen vastuulle, ja vaikka kaupungin ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö jatkui, asiakkaiden ohjautuvuudessa palveluihin esiintyi haasteita, mikä vaikutti palvelujen toteutukseen ja saavutettavuuteen.

Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääneiden nuorten määrässä on havaittu nouseva trendi THL:n tilastojen mukaan. Lisäksi työttömien terveystarkastusten pääsy on pitkittynyt ja niitä tehdään pääasiassa vain etänä, tarve olisi lähipalveluun. Työttömien työterveydenpalveluihin ohjautuvuuden tieto ja yhteistyön lisääminen hyvinvointialueen kanssa on tärkeä kehitysalue tulevana vuotena, jotta voidaan paremmin tukea työttömien terveyttä ja työkykyä.

Palveluiden saavutettavuus paranee

Toimenpiteet	Mittarit
Lapsiperheiden elinoloja tuetaan niin, että kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin osallistumismahdollisuuksiin.	Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % Varhaiskasvatuspalveluiden toimenpideohjelma kyllä/ei Onko monialaista yhteistyötä, kirjasto/neuvola yhteistyötä kyllä/ei Lapset puheeksi-menetelmä varhaiskasvatus- ja perusopetussuunnitelman mukaisesti kyllä/ei Kouluvalmentajan tehtävän käynnistyminen kyllä/ei Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan kyllä/ei Juniorikortti kyllä/ei Kuntalaiskortin päivittäminen perheiden osalta kyllä/ei
Eri ikäisten asukkaiden palvelut ja hyvinvointia tukevat toiminnot tuodaan lähelle asukkaita ja asiakkaille mahdollistetaan saavutettavuus	Katuri käytössä kyllä/ei Uusi kirjastoauto ja sen tarjoamat mahdollisuudet tarjolla kyllä/ei

Varhaiskasvatuksen toimenpideohjelma on ollut valmiina tarjoten selkeät suuntaviivat varhaiskasvatuksen kehittämiseksi ja laadun parantamiseksi. Osana ohjelmaa otettiin käyttöön Lapset puheeksi -menetelmä, joka auttaa varhaiskasvattajia ja opettajia tunnistamaan ja tukemaan lasten hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Lisäksi kouluvalmentaja aloitti tehtävässään tuoden tukea kouluyhteisöön erityisesti oppilaiden koulunkäynnin sujuvuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Monialaista yhteistyötä toteutettiin perhekeskustyössä, missä eri toimialojen ammattilaiset työskentelivät yhdessä perheiden tukemiseksi, mahdollistaen kokonaisvaltaisemman lähestymistavan lapsen ja perheen hyvinvointiin.

Palveluissa ja etuuksissa panostettiin lasten ja nuorten liikunta- ja kulttuuripalveluiden saatavuuteen. Juniorikortti pysyi käytössä tarjoten lapsille pääsyn eri liikunta- ja vapaa-ajanpalveluihin. Kuntalaiskortti oli käytössä vielä vuoden 2023 loppuun, mutta sen lakkauttaminen voi vaikuttaa joidenkin perheiden osallistumismahdollisuuksiin jatkossa. Kirjastopalveluissa uusi kirjastoauto jatkoi toimintaa tavoittaen erityisesti haja-asutusalueiden asukkaita ja parantaen kirjastopalveluiden saavutettavuutta. Lisäksi Katuri-toiminta jatkui ennallaan, tarjoten palveluliikkumismahdollisuuden taajaman ulkopuolella asuville kuntalaisille.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatiminen jäi toteutumatta vuodelle 2023. Suunnitelma olisi erittäin tärkeä työväline nuorten hyvinvoinnin pitkäjänteisen kehittämisen tukemiseksi ja lisäksi se on lakisääteinen.

Hyvinvoinnin lisäämistä tarjoava yhdistys- ja yritystoiminta kasvaa

Toimenpiteet	Mittarit
E-passia voi käyttää nurmekselaisissa hyvinvointiyrityksissä - ja yhdistyksissä	E-passia voi käyttää useampiin eri yrityksiin ja yhdistyksiin Nurmeksessa kyllä/ei
Kehitetään viestinnän ja markkinoinnin keinoja niin, että yritys- ja yhdistystoiminta saavat lisäarvoa	Digitaitoja ja mediakasvatusta kaiken ikäisille, tietoisuutta palveluista sekä palvelujen monimuotoisuudesta toteutetaan kyllä/ei
	Hyvinvointia tukevien yritysten liikevaihto kasvaa %
	Hyvinvointia tukevien pienyritysten määrä lisääntyy %
	Nuorille tarjotaan mahdollisuuksia toimia erilaisissa avustavissa työtehtävissä kyllä/ei
	Yhdistystoimintaan jaettavat avustukset € ja hakijamäärät
	Viestintäohjelma, Digiohjelma, kaupungin sähköinen uutiskirje kyllä/ ei

Digineuvonta oli vuoden aikana keskeisessä roolissa erityisesti ikäihmisten ja nuorten parissa. Yhteistyö Joen Severin kanssa keskittyi tukemaan ikäihmisten digitaitoja, ja tätä kautta pyrittiin varmistamaan, että vanhemmat ikäryhmät saavat tarvitsemansa avun ja voivat hyödyntää digipalveluja turvallisesti ja sujuvasti. Kaupungin oma digineuvonta tarjosi henkilökohtaista opastusta kaikenikäisille kuntalaisille. Nuorten digitaitojen kehittämiseksi panostettiin myös nuorisotoiminnan kautta toteutettaviin toimiin, mikä vahvistaa nuorten valmiuksia käyttää digitaalisia palveluja itsenäisesti ja turvallisesti.

Nurmeksen kaupunki julkaisi sähköistä uutiskirjettä, joka paransi kuntalaisten tiedonsaantia ajankohtaisista asioista ja kaupungin tapahtumista. Lisäksi viestintäohjelma päivitettiin vuonna 2023 ja uuden digiohjelman suunnittelu aloitettiin. Digiohjelman on tarkoitus olla valmis vuonna 2024.

Seniorien ePassi mahdollisti oman hyvinvoinnin edistämisen ja palvelujen ostamisen. Toiminta- ja kohdeavustuksia myönnettiin vuonna 2023 yhdistyksille, yrityksille ja yksityisille henkilöille, mikä mahdollisti paikallisten yhteisöjen toiminnan ja projektien jatkuvuuden.

Hyvinvointiyritysten määrässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta vuonna 2023.

Terveellinen ja turvallinen elin- ja työympäristö sisällä ja ulkona

Toimenpiteet	Mittarit
Liikenneturvallisuuden parantaminen	Suunnitellaan turvallinen kulku koulun pihaan, koululaisten vanhempien kanssa ja toteutetaan yhteistyössä oppilaiden kyytialue kyllä/ei Kevyenliikenteen väylien valaistus- ja hiekoitusasiassa kuullaan käyttäjiä kyllä/ei
Kiva-koulumallin aktiivinen käyttö niin, että kiusaamista ennaltaehkäistään	Koulukiusaamisen %-mittarit, kouluviihtyvyys % Yhteinen prosessikuvaus kiusaamisen puuttumisen malliksi toteutetaan kyllä/ei Kiusaamisen ehkäisemisen mallit käytössä mm. Kiva- koulu, työsuojeluohjelma, ristiriitojen käsittely-malli Kyllä/ei
Käytetään aktiivista ja suunnitelmallista havainnointia riskien kartoituksen läpikäynnissä	Kiinteistöjen ympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastukset säännöllisesti kyllä/ei + vaarojen ja riskien arvioinnit tehty kyllä/ei + opasteiden ajantasaisuuden ja riittävyyden arviointi kyllä/ ei
Pidetään huolta rakennetun elinympäristön kunnosta niin, että kiinteistöjen käyttäjät pystyvät antamaan palautetta havaitsemistaan epäkohdista ja voidaan seurata sisäilmaproessia	BEM-järjestelmä aktiivisessa käytössä kyllä/ei
Puistojen ja yleisten alueiden virkistyskäyttö on hyödynnettävissä myös vetovoimatekijänä	Puistoalueen hoitosuunnitelma kyllä/ei Liikuntapalvelujen toimenpideohjelma kyllä/ei
Parannetaan esteettömyyttä, huomioidaan ympäristön ja toimijan kognitiiviset taidot.	Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä Kiintopenkkejä käyttöön kyllä/ei

Liikenneturvallisuus ja infrastruktuuri -kokonaisuuden kehittämisestä vastaa kaupunkirakennepalvelut. Erityistä huomiota kiinnitettiin oppilaiden kyytialueiden suunnitteluun, jotta koulumatkat sujuivat turvallisesti ja tehokkaasti. Lisäksi kevyen liikenteen väyliä parannettiin, erityisesti kehittämällä valaistusta ja tehostamalla väylien hiekoitusta. Asukkaiden mahdollisuus vaikuttaa infrastruktuurin kehittämiseen toteutui palautejärjestelmän kautta, minkä avulla kuntalaiset voivat antaa palautetta ja ehdotuksia parannettavista alueista.

Koulukiusaaminen ja häirintä nousivat myös tarkasteluun, sillä 8. ja 9. luokkalaisten kokema kiusaaminen Nurmeksessa (3,8 %) oli merkittävästi alhaisempi kuin maan keskiarvo (7,9 %). Tämä osoittaa, että kiusaamisen ehkäisyn mallit ja ennaltaehkäisevä työ ovat kantaneet hedelmää. TEAviisari-raportissa havaittiin kuitenkin puutteita rasistisen syrjinnän ja oppilaiden välisen seksuaalisen häirinnän kirjaamisessa, mikä korostaa dokumentoinnin ja seurannan parantamisen tarvetta.

Nurmeksen kaupunki otti vuonna 2023 käyttöön uuden taajamametsien ja puistojen ekologisen hoitosuunnitelman, joka tähtää puistoalueiden parempaan ylläpitoon ja viihtyisyyteen. Suunnitelmaa laadittaessa kehitettiin osallistamista Ympäristöministeriön rahoittamassa Kestävä kaupunkihankeohjelman puitteissa. Kiinteistöjen palvelupyynnöjärjestelmä on otettu käyttöön jo vuoden 2022 puolella. Liikuntapalvelujen toimenpideohjelmaa on toteutettu myös vuonna 2023.

Tapaturmat ja turvallisuus -seurannassa lonkkamurtumat ja kaatumiset pysyivät vuoden aikana tavallisissa vaihtelun rajoissa eikä merkittäviä muutoksia havaittu (HYTE-indikaattori). Vuoden 2023 aikana aloitettiin monikäyttöreitistöjen rakentaminen, jonka yhteydessä tehtiin suunniteltujen reittien raivaukset, reitistömerkinnät, opasteet ja rakennettiin sekä kunnostettiin taukopaikkarakenteita. Toimenpiteet parantavat reittien käytettävyyttä ja houkuttelevuutta kaiken ikäisille liikkujille.

Kevyen liikenteen väylien varsilla olevia kiintopenkkejä on kunnostettu, ja uusia penkkejä on lisätty mahdollisuuksien mukaan. Toimenpiteet parantavat reittien käytettävyyttä ja houkuttelevuutta erityisesti ikäihmisille ja perheille.